

Salutació feta en los Jochs Florals de Barcelona celebrats a Sant Martí del Canigó, 11 de novembre de l'any 1902; *Espurnes, Necrologia de N'Antoni de P. Campmany*, y *Discurs Presidencial del Concurs d'Història de Catalunya celebrat a Lleida*, 1915; *Discurs Presidencial dels Jochs Florals de Barcelona*, any MCMXXIII, celebrats el 6-V-923.

I arribem a tractar l'aspecte més sobresortint del nostre admirat amic: el relatiu als estudis històrics que ha realitzat. És clar que en el que resta esmentat, consten una quantitat important d'aquests estudis, que constitueixen en la majoria dels seus treballs la nota dominant. Però en la seva vida d'Ateneu i d'Acadèmia de Bones Lletres, n'hi ha molts i indubtablement hi consten els més importants.

Furar amb paciència de benedictí en els arxius històrics per a portar a la llum actual l'esplendorosa vida i la valor excepcional de la nostra gloriosa terra; fer un treball de recerca entesa amb continuïtat sorprenent, sense defalliments de cap mena; cercar onsevulla que siguin les dades més insignificants que han de completar una enquesta; analitzar una per una les paraules que integren un document, fent-ne un conjunt entenedor per a tothom; avalorar els fets degudament, sense l'extremisme ridícul del miop avar, que mira per damunt les ulleres per no gastar els vidres, sinó aportant-hi equànimement tots els coneixements bàsics i excepcionals que cal posseir; viure hores llargues entre els que es consideren *amics* impassibles, als quals s'ha de treure saba nodridora que ha de fructificar intensament i esplendorosament; donar-ne el fruit espiritual nodridor, en forma suggestionant, deixant el lloc sobresortint per a la nota d'arxiu, com pedra preciosa i sabent fer que restin en lloc secundari l'ànima de l'heroi investigador; laborar en multitud d'avinenteses, fins que el treball arriba a la cobejança d'un públic selecte, tant com reduït: heu-vos ací l'obra del recercador d'arxius: heu-vos ací l'obra selecta del nostre biografiat, que, en tots els seus treballs, fa viure en la imaginació de qui els llegeix, l'època o el moment que descriu, amb els seus més ínfims detalls i, sempre, amb tota propietat.

Cal fer notar, a més, que el nostre biografiat, en la immensa majoria dels casos, ha fet les seves investigacions, recordant-se, preferentment, de la seva condició de metge i portant a la consideració del món figures emblemàtiques d'èpoques preferides que, per haver-les oblidat, s'han deixat de viure i estimar temps de veritable preponderància de la nostra terra. Bona mostra són de l'esmentat: "El regimén de preservació a epidèmia o pestilència e mortaldats — epístola de Maestre Jacme d'Agramont als honrats e discrets seynnors pahers e conseyl de la ciutat de Lleyda" (amb entraments de l'Enrich Arderiu y d'En Josep Maria Roca). Lleyda, 1910. "Lo Regiment de Pestilencia e Mortandats de Mestre Jacme d'Agramont", del nostre biografiat. Lleyda, 1910. Però les obres històriques més importants són: *Lo Rey Johan I, l'amador de la gentilesa*, que resulta l'obra històrica que més temps i més sacrificis ha exigit al nostre biografiat, i *La Reyna Empordanesa, Sibila de Fortià*, esposa de Pere III. Ambdós treballs premiats en els importants concursos de la "Fundació Rabell i Civit", del 1923 i 1926.

A més de les notes històriques que, com s'ha esmentat, foren publicades als *Annals de Medicina de l'Hospital de la Santa Creu i Sant Pau*, *Annals de l'Acadèmia i Laboratori de Ciències Mèdiques de Catalunya* i de les *Notes d'arxiu*